

ГОЛОВА ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

11/10-380

09.10.2015

Міністру юстиції України

ПЕТРЕНКУ П.Д.

Шановний Павле Дмитровичу!

Надсилаємо адресований Вам депутатський запит групи народних депутатів (Гончаренка О. О. та інших, всього 3 депутата), оголошений на засіданні Верховної Ради України 9 жовтня 2015 року, для розгляду і надання відповіді авторам запиту і Верховній Раді України у встановлений чинним законодавством 15-денний термін.

Додаток: депутатський запит на 9 арк. у 1 прим.

З повагою

В. ГРОЙСМАН

НАРОДНИЙ ДЕПУТАТ УКРАЇНИ

01008, м. Київ, вул. М. Грушевського, 5

«06» жовтня 2015 р.

№ 404/376

Генеральному прокурору України - члену
Вищої ради юстиції
Шокіну В.М.

Міністру внутрішніх справ України
Авакову А.Б.

Голові Вищої кваліфікаційної комісії
суддів України
Козьякову С. Ю.

Уповноваженому Верховної Ради
України з прав людини
Лутковській В.В.

Міністру юстиції - члену Вищої ради
юстиції
Петренку П.Д.

Голові Комітету Верховної Ради України з
питань законодавчого забезпечення
правоохоронної діяльності
Кожем'якіну А.А.

Голові Комітету Верховної Ради України з
питань запобігання та протидії корупції
Соболеву Є.В.

Голові Комітету Верховної Ради України з
питань прав людини, національних
меншин і міжнаціональних відносин
Немирі Г.В.

Копія: Щербак І.А.

65000, м. Одеса, вул. Армійська, 8Г, кв. 162

ДЕПУТАТСЬКИЙ ЗАПИТ

в порядку ст. 86 Конституції України та
ст. 15 Закону України «Про статус народного депутата України»

Щодо вжиття невідкладних заходів для відновлення довіри правоохоронній системі України та проведення перевірки за фактами спричинення оперуповноваженому УБНОН ГУ МВС України в Одеській області [REDACTED] тяжких тілесних ушкоджень під час затримання правоохоронними органами, порушення суддями Апеляційного суду Одеської області права на захист та винесення завідомо неправосудної ухвали, вжиття невідкладних заходів спрямованих на відновлення прав і свобод [REDACTED] та притягнення винних осіб до встановленої законом відповідальності

**Шановні Вікторе Миколайовичу, Арсенію Борисовичу, Сергію Юрійовичу,
Валеріє Володимирівно, Павле Дмитровичу, Андрію Анатолійовичу,
Єгорі Вікторовичу, Григорію Михайловичу !**

Ми, як народні депутати України, глибоко занепокоєні з приводу безпрецедентної, кричущої ситуації, яка склалася в правоохоронній та судовій системі Одеської області вже після реформування та призначення на посаду Прокурора Одеської області Заступника Генерального прокурора України Давіда Сакваралідзе.

До нас звернулась [REDACTED] з приводу незаконних дій співробітників Управління боротьби з незаконним обігом наркотиків ГУМВС України в Одеській області, грубого порушення прав людини щодо її чоловіка [REDACTED] та порушення суддями Апеляційного суду Одеської області вимог процесуального законодавства під час розгляду апеляційної скарги на ухвалу про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою.

Зі звернення та наданих документів вбачається, що [REDACTED] 18.04.1982 року народження, є оперуповноваженим УБНОН ГУ МВС України в Одеській області, майор міліції.

15.09.2015 року співробітниками УБНОН ГУ МВС України в Одеській області, за участю [REDACTED] під час передачі [REDACTED] наркотичного засобу – марихуани [REDACTED] на території Одеського училища рибної промисловості (м. Одеса, вул. Мечникова, 130) здійснено затримання вказаних осіб.

Увечері, близько 20 год. 30 хв. 15.09.2015 року співробітники УБНОН, які не здійснювали будь-якого опору співробітникам правоохоронних органів, були затримані за адресою: пр. Шевченко, 15/5 в м. Одесі, з застосуванням насильства працівниками Управління внутрішньої безпеки ГУМВС України в Одеській області. Підставою затримання працівників УБНОН є підозра у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 368 Кримінального кодексу України (згідно заяви батька Гармидера Є.О. – Гармидера О.О. про вимагання працівниками УБНОН неправомірної вигоди у розмірі 15 000 доларів США за неpritягнення затриманих ними осіб до кримінальної відповідальності за зберігання та збут наркотичних засобів).

При цьому, слідством не встановлено особу, через яку начебто отримано неправомірну вигоду у розмірі 15 000 доларів США, та самі

грошові кошти як доказ в матеріалах кримінального провадження № [REDACTED] відсутні.

Особи, які здійснювали збут наркотичних засобів, на даний час перебувають на свободі.

В процесі затримання [REDACTED], за вказаною вище адресою, під час застосування сили, у нього були вилучені телефон та ключі від належного йому автомобіля «Хонда Акорд», державний знак [REDACTED], за відсутності відповідного протоколу та понятих. Слідчі дії стосовно огляду цього автомобіля стали проводити лише вночі, тобто майже 5 годин транспортний засіб знаходився без нагляду власника і до нього мав доступ будь-хто, в тому числі і працівники УВБ ГУ МВС України в Одеській області, а також слідчі відділу управління прокуратури Одеської області. Таким чином, докази, які отримані під час обшуку автомобіля є такими, що здобуті незаконним шляхом, адже в особистий автомобіль [REDACTED] могли покласти що завгодно.

Після затримання, під час проведення слідчих дій і в подальшому, [REDACTED] скаржився на погане самопочуття, внаслідок чого він навіть відмовився надавати свідчення.

17 вересня 2015 року слідчим суддею Приморського районного суду м. Одеси [REDACTED] винесено ухвалу по кримінальній справі № 522/19521/15-к про задоволення клопотання старшого слідчого другого слідчого відділу слідчого управління прокуратури Одеської області та застосування до [REDACTED] року народження, оперуповноваженого УБНОН ГУМВС України в Одеській області, раніше не судимого, підозрюваного у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 368 Кримінального кодексу України, запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою в ОС-21 УДДВП в Одеській області.

При цьому, у клопотанні Прокуратури Одеської області про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою від 17.09.2015 р. та в ухвалі слідчого судді від 17.09.2015 р. не наведено переконливих мотивів та доказів щодо необхідності застосування до [REDACTED] тримання під вартою як найсуворішого запобіжного заходу та неможливості призначення більш м'якого запобіжного заходу, окрім того, що існують ризики, які дають підстави вважати, що [REDACTED] може переховуватися від органів досудового розслідування та суду, знищити, сховати або спотворити будь-яку з речей, які мають істотне значення для встановлення обставин кримінального правопорушення, незаконно впливати на потерпілих, свідків, перешкоджати кримінальному провадженню іншим чином. «Доказами є те, що [REDACTED] вчинив тяжкий злочин».

Слідчим суддею та прокуратурою Одеської області не враховано те, що відповідно до ч. 1 ст. 62 Конституції України, особа вважається невинуватою у вчиненні злочину, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду.

Встановлений судом розмір грошової застави для звільнення [REDACTED] з під варті – 3 000 000 гривень не відповідає вимогам ст. 182 Кримінального процесуального кодексу України.

18 вересня 2015 року адвокатом [REDACTED] подано апеляційну скаргу на вказану ухвалу.

Розгляд апеляційної скарги призначено на 23 вересня 2015 року о 10 год. 30 хв.

22 вересня 2015 року приблизно о 19 год. 45 хв. у зв'язку з різким погіршенням стану здоров'я адвокат [REDACTED] звернулась до приймального відділення швидкої допомоги Комунальної установи «Одеська обласна клінічна лікарня».

Черговим лікарем [REDACTED] було надано довідку (консультативний висновок спеціаліста) з діагнозом: «Неускладнений гіпертонічний криз. Астеноневротичний синдром.»

23 вересня о 9 годині до канцелярії Апеляційного суду Одеської області було подано клопотання про відкладення судового засідання з наданням копії зазначеного консультативного висновку та додатково зателефоновано до головуючого судді по справі.

23 вересня 2015 року колегією суддів Апеляційного суду Одеської області у складі: [REDACTED]

[REDACTED] незважаючи на клопотання про відкладення судового засідання з поважних причин та за відсутності підозрюваного Щербака О.М., який станом на час проведення судового засідання, перебував в ОСІ-21 УДДВП в Одеській області, та не здійснював відмови від захисника відповідно до положень ст. 54 Кримінального процесуального кодексу України, проведено судові засідання та винесено ухвалу про відмову у задоволенні апеляційної скарги.

Відповідно до ст. 2 Кримінального процесуального кодексу України, завданнями кримінального провадження є захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура.

Згідно з ч. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення.

Відповідно до ч. 3 ст. 6 Конвенції, кожний обвинувачений у вчиненні кримінального правопорушення має щонайменше такі права: мати час і можливість, необхідні для підготовки свого захисту; захищати себе особисто чи використовувати юридичну допомогу захисника, вибраного на власний розсуд, або - за браком достатніх коштів для оплати юридичної допомоги захисника - одержувати таку допомогу безоплатно, коли цього вимагають інтереси правосуддя.

Ч. 1, 2 ст. 29 Конституції України встановлено, що кожна людина має право на свободу та особисту недоторканність. Ніхто не може бути

заарештований або триматися під вартою інакше як за вмотивованим рішенням суду і тільки на підставах та в порядку, встановлених законом.

Ч. 2 ст. 63 Конституції України передбачено, що підозрюваний, обвинувачений чи підсудний має право на захист. Ст. 64 Основного закону містить приписи щодо неможливості обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина, зокрема, передбачених ст. 29 та 63 Конституції України.

Ч. 1, 2 ст. 20 Кримінального процесуального кодексу України встановлено, що підозрюваний, обвинувачений, виправданий, засуджений має право на захист, яке полягає у наданні йому можливості надати усні або письмові пояснення з приводу підозри чи обвинувачення, право збирати і подавати докази, брати особисту участь у кримінальному провадженні, користуватися правовою допомогою захисника, а також реалізовувати інші процесуальні права, передбачені цим Кодексом. Слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд зобов'язані роз'яснити підозрюваному, обвинуваченому його права та забезпечити право на кваліфіковану правову допомогу з боку обраного ним або призначеного захисника.

Ч. 1 ст. 193 Кримінального процесуального кодексу України встановлює, що розгляд клопотання про застосування запобіжного заходу здійснюється за участю прокурора, підозрюваного, обвинуваченого, його захисника, крім випадків, передбачених ч. 6 цієї статті (виняток – доведення прокурором факту, що підозрюваний, обвинувачений оголошений у міжнародний розшук). За аналогією закону, зазначений процесуальний порядок має бути застосований і під час перегляду ухвали про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою в апеляційному порядку.

Таким чином, враховуючи викладене, колегією суддів Апеляційного суду Одеської області грубо порушено вимоги ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, ст. 3, 19, 29, 63 Конституції України, ст. 20, 193 Кримінального процесуального кодексу України, позбавлено підозрюваного [REDACTED] можливості захищати себе особисто або через захисника, що є свідомим нехтуванням правами людини та ігноруванням норм не лише національного, а й міжнародного законодавства.

В діях колегії суддів Апеляційного суду Одеської області у складі:

[REDACTED], вбачаються ознаки кримінальних правопорушень, передбачених ч. 1 ст. 374, ч. 1 ст. 375 Кримінального кодексу України, а саме – порушення права на захист та постановлення суддями завідомо неправосудної ухвали.

З 21 по 23 вересня 2015 року [REDACTED] перебував в ОСІ-21 УДДВП в Одеській області.

23 вересня 2015 року внаслідок отриманих [REDACTED] травм під час затримання, стан його здоров'я значно погіршився, приблизно о 17 год 15 хвилин [REDACTED] було доставлено до комунальної установи «Міська клінічна лікарня № 11» в м. Одесі зі скаргами на різкий біль в животі. Цього ж дня, у зв'язку з загрозою для життя через обширний розрив селезінки йому терміново було проведено операцію по видаленню життєво важливого органу - селезінки та діагностовано наступні ушкодження: ушиб хребта, зламане 10-те ребро, правостороння відсутність слуху. [REDACTED] втрачено близько 2 літрів крові. Стан здоров'я останнього на даний час є тяжким.

Зазначені вище факти свідчать про цинічне поводження працівників УВБ ГУМВС України в Одеській області з [REDACTED] під час затримання, застосування насильства, небезпечного для життя і здоров'я Шербака О.М. за відсутності вчинення опору, та є грубим порушенням Основного закону, міжнародних актів і є неприпустимим у будь-якому випадку, адже право людини на життя і здоров'я гарантоване державою та не може бути обмежено.

В діях працівників УВБ ГУМВС України в Одеській області, які 15 вересня 2015 року здійснювали затримання [REDACTED] вбачаються ознаки злочину, передбаченого ч. 1 ст. 121 Кримінального кодексу України, а саме – умисне тяжке тілесне ушкодження, тобто умисне тілесне ушкодження, небезпечне для життя в момент заподіяння, чи таке, що спричинило втрату будь-якого органу або його функцій.

Згідно з ст. 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, нікого не може бути піддано катуванню або нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню.

Ч. 2 ст. 3 Конституції України проголонюється, що права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

Окремо хочемо зазначити, що статтею 121 Основного Закону передбачено, що Прокуратура України становить єдину систему, на яку покладаються:

- 1) підтримання державного обвинувачення в суді;
- 2) представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, визначених законом;

3) нагляд за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство;

- 4) нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян;

- 5) нагляд за додержанням прав і свобод людини і громадянина, додержанням законів з цих питань органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими і службовими особами.

Аналізуючи процесуальний статус прокурора згідно з КПК України, слід пам'ятати, що участь прокурора у кримінальному процесі визначається насамперед закріпленими ст. 121 Конституції України фундаментальними положеннями щодо основних напрямків діяльності або функцій органів прокуратури України. Серед них, зокрема: підтримання державного обвинувачення в суді; **нагляд за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання та досудове слідство;** нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян.

Досудове розслідування за ст. 3 КПК України визначається як стадія кримінального провадження, яка починається з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань і закінчується закриттям кримінального провадження або направленням до суду обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів

медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності.

Процесуальне керівництво прокурором досудовим розслідуванням вбачається як ефективний спосіб забезпечення законності дій та рішень органів досудового розслідування та реалізації визначених Конституцією України відповідних наглядових повноважень.

Нагляд за додержанням законів у формі процесуального керівництва дозволяє прокурору за допомогою обов'язкових для виконання зазначеними органами вказівок, доручень, процесуальних дій та рішень безпосередньо спрямовувати хід та перебіг кримінального провадження на його досудових стадіях, цілеспрямовано впливати на результат діяльності органів досудового розслідування та виконання ними завдань кримінального судочинства, насамперед щодо захисту особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорони прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування.

Здійснення нагляду за додержанням законів у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням полягає у тому, що прокурор, на відміну від суто наглядових повноважень, здійснює також діяльність, пов'язану із визначенням кола доказів та способів їх отримання у конкретному кримінальному провадженні, проведенням із зазначеною метою певних слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій, а також забезпеченням при цьому законності дій слідчого.

Здійснюючи процесуальне керівництво, прокурор безпосередньо несе відповідальність за своєчасність та законність прийняття органами досудового розслідування процесуальних рішень, а також проведення слідчих дій, спрямованих на встановлення та перевірку доказів у кримінальному провадженні, отримання таких доказів з підстав та у порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України, дотримання правил їх належності та допустимості. Порушення встановленого законом порядку проведення слідчих дій та отримання за їх результатами доказів, наявність недопустимих доказів негативно впливає на можливість їх використання прокурором під час судового розгляду, звужує доказову базу прокурора у процесі як сторони кримінального провадження.

Аналізуючи повноваження прокурора, передбачені ст. 36 та деякими іншими статтями КПК України, слід зауважити що прокурор, здійснюючи нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням, уповноважений: починати досудове розслідування; мати повний доступ до матеріалів, документів та інших відомостей, що стосуються досудового розслідування; доручати органу досудового розслідування проведення досудового розслідування; доручати слідчому, органу досудового розслідування, відповідним оперативним підрозділам проведення у встановлений прокурором строк слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, давати вказівки щодо їх проведення чи брати участь у них, а за потреби особисто проводити слідчі (розшукові) дії; скасовувати незаконні та необґрунтовані постанови слідчих; приймати процесуальні рішення, у тому числі щодо продовження строків досудового розслідування; погоджувати або відмовляти у погодженні клопотань слідчого до

слідчого судді про проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, інших процесуальних дій чи самотійно подавати слідчому судді такі клопотання; повідомляти особі про підозру; затверджувати чи відмовляти у затвердженні обвинувального акта, клопотань про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, вносити зміни до складеного слідчим обвинувального акта чи зазначених клопотань, самотійно складати обвинувальний акт чи зазначені клопотання; звертатися до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності; використовувати інші повноваження у випадках та у порядку, передбаченому Кодексом. Керівник органу досудового розслідування, слідчий зобов'язані виконувати доручення та вказівки прокурора, а оперативні підрозділи – доручення прокурора, які надаються у письмовій формі. Невиконання законних вказівок та доручень прокурора, наданих у порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом, тягне за собою передбачену законом відповідальність (ч. 3 ст. 39, ч. 5 ст. 40 КПК України).

Таким чином, прокуратурою Одеської області здійснюється повна бездіяльність, що полягає у невиконанні прямих норм Конституції України з приводу нагляду за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство.

Окремо зазначимо, що такі ситуації стаються не тільки на території Одеської області, але й на теренах всієї України, тому її вирішення має загальнодержавне значення.

На підставі наведеного,

ПРОСИМО:

1. Генерального прокурора України та Міністра внутрішніх справ України:

1.1. Вжити невідкладних заходів до кардинального реформування правоохоронної системи України, відновлення довіри, недопущення порушення прав людей.

1.2. Внести відомості про вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 374, ч. 1 ст. 375 Кримінального кодексу України, за фактом порушення права [REDACTED] на захист та винесення завідомо неправосудної ухвали 23.09.2015 р., до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

1.3. Внести відомості про вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 121 Кримінального кодексу України, за фактом спричинення [REDACTED] тяжких тілесних ушкоджень під час затримання 15.09.2015 р., до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

1.4. Провести перевірку щодо законності застосування до [REDACTED] запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою. У разі виявлення порушень закону вжити заходів щодо скасування або зміни запобіжного заходу.

1.5. Забезпечити поновлення прав потерпілого [REDACTED] від злочинів та притягнення винних осіб до кримінальної відповідальності.

1.6. Взяти під особистий контроль хід розслідування вказаної справи.

2. Голову Вищої кваліфікаційної комісії України:

